

טעמי חיבור פרשיות חקת בלק במשנת רבותינו

והנה בזכרוננו אי"ש (סי' ל"ח) הביא שהיו מחכמי צנעא שתמהו איך מחלקים לעיתים את פרשיות נצבים וילך לשתי שבתות והלא פרשה אחת הם כנודע בכל התנאלי הישנים, ומכח זה רצו לדחות את סברת מהרי"ץ. **אכן כבר עמד בזה מהרי"ץ ונה (שם) כי העיקר שלא ישמשו בשבת אחת מלאך אחד שמשמרתו שלמה שקראו ישראל כל אותה הפרשה ומלאך אחד שמשמרתו פגומה, כי בכך יהיה לו גנאי, וחם המקום ב"ה על כבוד בריותיו.**

ג' טעמי מנהג חיבור חקת ובלק

ד] ומהטעם הנזכר העדיפו רבותינו חכמי תימן לחבר פרשיות חקת ובלק, **והטעם שהעדיפו בכך מחיבור פרשיות מטות מסעי, כתב מהרי"ץ (שם) הנה לענין נראה להביא טעם למנהגינו שמחברים חקת ובלק, להיותם שייכי אהדדי ונעוץ סוף פרשת חוקת בריש פרשת בלק, שהרי סיום פרשת חוקת וישב ישראל בארץ האמורי ובלק מתחלת וירא בלק וכו' את כל אשר עשה ישראל לאמרי, הרי דקשר וחיבור יש לשתי פרשיות אלו יותר מקשר פרשת מסעי לפרשת מטות דלא שייכי אהדדי כמו חוקת ובלק עכ"ל. וכן לאורך גיסא מצינו טעם להפריד פרשיות מטות מסעי כפי שהביא מהרי"ץ גרידי זלה"ה (שם) בשם תקון יששכר, לפי שבפרשת מטות נזכר איש כי ידור נדר, סומכין לה הפטרת דברי ירמיהו המתנבא על גלות צדקיהו, וכפי שאמרו במדרש (איכה רבתי פ"ב י"ד) אל תהי פרשת נדרים קלה בעיניך שעל ידה נהרגו סנהדרי גדולה של צדקיהו, ע"ש.**

ה] **וכתב מהרי"ץ טעם נוסף, לבני חו"ל שמתאחרת קריאתם פרשה אחת מבני א"י בשנים שחל שביעי של פסח או שבועות ביום שישי, ואז בשבת הסמוכה בני א"י קוראים פרשת השבוע ובחו"ל הוא עדיין יו"ט שני. וכיון שכל לימוד ותפילות וקריאות בני חוצה לארץ מתעטפים בתפילות ארץ ישראל ועולות עמהם, אם כן כל כמה דמקדמינן להשוות עצמינו להם עדיף טפי, להעלות קריאתנו בשווה להם. וכע"ז כתב הרב סעדיא דיין אם צובא, הביאו בתקון יששכר שם. והביא מהר"א אלנדראף זלה"ה תשובת ב"ד צנעא (זכרוננו אי"ש שם), שהורו לנהוג כן גם בא"י כי טעם זה שכתב מהרי"ץ אינו העיקר, אלא סניף לטעם הראשון שהזכיר. וסיים שם שכן הנהיג בביה"כ 'שער שלום' ע"ש מהר"ש שבו זלה"ה בעיה"ק ירושת"ו.**

ו] **טעם שלישי כתב מהרי"ץ ועוד יש לי לומר טעם בזה לפי הסוד והוא דבר נאה ומתקבל. אכן לא גילה כאן טעמו, כיון שכבר כתב בהקדמת ע"ח כי לא גילה בדברים שהסתיר קדמונו של עולם אלא במקום שלא יכול היה לפרש ע"פ הפשט, או במקום שדרך הסוד יהיה לתוספת וסייג למשמרת נוסחת הראשונים. והנה מהרי"ץ גזפאן זלה"ה במנחת יהודה כתב ששמע שמץ מנהו מפי כמוהר"ר אברהם הלוי זלה"ה, דאפשר וכוונת מהרי"ץ תנצב"ה, שידוע שהמלאכים יש בהם בחינות ושרשים הרבה, ואפשר שהמלאכים של שתי פרשיות שהם חקת ובלק מבחינה אחת ושרש אחד להם משא"כ שאר מלאכים של שאר פרשיות אשר לא ראי זה כראי זה, אז מגיע צער להם דוגמת כלאים זה בזה.**

ז] **ומהרי"ץ גזפאן זלה"ה כתב שם טעם רביעי, כי הנה ידוע מרבותינו (עי' דרך ה' ח"ד פ"ח אות ו') שבכל שנה ושנה מתעוררים העניינים הרעים אשר היו מימי קדם, כגון מכירת יוסף בשבוע שפרשת וישב חלה בו וענין עשיית העגל וכו'. וא"כ שמא מאחר שפרשת בלק כולה מדברת מענין בלק ובלעם הרשעים שרצו לקלל שונאיהם של ישראל ושניהם בעצה אחת החכימו סוד על זרע ישראל, לולי ה' שהיה לנו. וגם נזכר בה ענין וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות וגו' ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף, א"כ השטן מקטרג לעת כזאת, ואולי ח"ו יצליח בקטרוגו אם אין זכות לישראל. לפיכך אנו מסמיכים פרשת חקת שיש בו זכרון פטירת שני צדיקים, אהרן ומרים. ופדות הקים לעמו שהזכות שאנו מצטערים על פטירתם תעמוד לנו להצילנו מכל מעוול וחומץ. וכמו שדרשו רבותינו (גבול בנימין דרוש מ"ב, הביאו רבינו בשם אור תורה בפרשת בהעלותך) על פסוק ויהי בנסוע הארון שהוא רמז לפטירת הצדיק מן העולם, שאז נעשה ייחוד למעלה ואין שטן ופגע רע שולט בעולם וזהו שנאמר אחרי זה קומה ה' ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך. וע"פ דבריו הוסיף מרן שליט"א (שער"י שם) טעם נוסף כי רצו להחליש כוחן של רשעים, שלא תהיה בשבת זו רק השפעת בלק ובלעם, לכן חיברו אותה עם פרשה נוספת שישפיעו עניניה לטובה.**

א] **מקור מנהג חיבור פרשיות חקת בלק וטעמי ידועים, אך אין בית המדרש בלא חידוש, ואקווה שהועלתי גם בסידור הדברים להבנת העניין בכללותו. ויש עוד מה להאריך אך קצר המצע מהשתרע. כתב בשע"ה (א"ח"ח סי' ס' סעיף ה') בשנה שיש ברירה לחבר פרשיות חוקת ובלק או מטות ומסעי, מנהג הבלדי לחבר חוקת ובלק ולהפריד מטות ומסעי, ומנהג השאמי בהיפך ע"כ. ומקור הענין נתבאר בדברי מהרי"ץ בסוף תכלאל עץ חיים (סדר קביעות השנים דף קצ"א, א) וכדלקמן. ונתפשט מנהג זה בקהילותינו כידוע.**

וכ"כ מוהר"ר יחיאל גרידי זלה"ה ראב"ד דמאר בתשובה (הובאה בשו"ת גנוי מלכים. נדפס בגנוזות ח"א עמ' ר"מ) דע שהמנהג שלנו פי אלבלדי כדעת עץ חיים שמחברים חקת ובלק וחולקין מטות ומסעי וכו' והוא הנכון, כפי מה שביאר בעץ חיים, דנעוץ סופן בתחילתו, ע"כ. וכן מבואר שם מדברי השואל מהרי"ץ עומיסי זלה"ה רבה של רדאע שכך הוא מנהגם. וכ"ה מנהג עדן כמובא בנחלת יוסף (סוף סי' ב'). וכן הוא אף מנהג ארם צובא כפי שהביא מהרי"ץ מספר תקון יששכר (כד, א) בשם הרב סעדיא דיין ארם צובא.

וכבר הוכיחו רבותינו למי שרצה לעורר מחלוקת בציבור ולשנות המנהג. ע"י בתוכחת מגולה שכתב מוהר"ר שלום צ'אהרי זלה"ה (גנוזות ח"א עמ' ע"ה). וכ"כ מוהר"ח כסאר זלה"ה בשו"ת החיים והשלום (א"ח"ח סי' קמ"ד). ויעוין עוד מש"כ מוהר"ר לוי נגאר זלה"ה (הו"ד בתכלאל ע"ח מהדורת הרש"צ עמ' ת"א).

ג' טעמי מנהג חיבור קרח וחצי חקת וטעם ביטול

ב] **והנה מתחילה היה המנהג כפי שכתב מהרי"ץ, בכל התנאלי הקדמוניות מחברים קרח וחצי פרשת חקת עד פ' ויסעו מקדש (כ, כ"ב), ובשבת שניה קורין חצי חקת מפ' ויסעו ומחברים אליה בלק וכו'. וכן מצאנו שסידרם הנגיד רבינו אברהם בנו של הרמב"ם במדרש הגדול שחיבר (נתחלה לרבינו רבבי דוד ב"ר עמרם עדני הנגיד. ע"י עולת יצחק ח"א סי' קפ"א. אבשה"ר) קרח וחצי חוקת ומפ' ויסעו מקדש ופרשת בלק לסדר אחד ע"כ. ביאור דבריו כי בעל מדה"ג רגיל לקבוע פיוט מעניני הגלות והגאולה בכל תחילת פרשה, ובאמצע פרשת חקת לפני פרשת ויסעו מקדש קבע גם פיוט כזה. וכתב מרן שליט"א (מוריה גליון מ"ט עמ' ו' הערה 6) שכ"ה בסדור רס"ג (עמ' סס"ד) וכ"ה במדרש החפץ לרבינו זכריה הרופא זלה"ה. וכן הביא בשער"י (חקב"ה התשע"ג) מתכלאל משתא (עמ' תרנ"ט) זיקח קרח ונצף (-חצי) זאת חקת, ובשבת שלאחריה כתב ויסעו מע (-עד) וירא בלק. אמנם בחמדת ימים, סידר מהר"ש שבוזי את חלוקת הפרשיות קרח, חקת, בלק, כל אחת לבדה.**

וטעם מנהג זה כתב מהרי"ץ ונה בפעמוז זהב (נדפס ע"י מרן שליט"א במוריה שם עמ' ה') שחציה הראשון של פרשת חקת עניינו טהרת הטמאים ע"י פרה אדומה שייך לסוף פרשת קרח העוסקת בעבודת הלוויים, אלו קדושים וזו טהרה עכת"ד. טעם נוסף כתב מהרי"ץ (שם) כדי שלא יכבד על הקהל זכרון פטירת ב' צדיקים בשבת אחת אהרן (כ, כ"ח) ומרים (שם, א), שלא יצטערו הציבור יותר. לכן מפסיקין בזכרון פטירת צדיק א' בשבת אחת וזכרון שני בשבת שנית ע"כ. וכ"ה במדרש הביאור (ע"פ ויסעו מקדש). וכן נמצא בגליון מדה"ג (כתי"ב משנת ה'ת"ט"ו לבי"ע. נדפס במדה"ג מהדורת פיש ח"ב עמ' קל"א). טעם שלישי נזכר בדברי מוהר"ע קרח זלה"ה בסערת תימן (עמ' צ"ח) שלא רצו להכביד על הציבור בקריאת שתי פרשיות ארוכות (חקת פ"ז פסוקים ובלק ק"ד), לכן חילקו את חקת לחצי וצירפוה לקרח ולבלק, ומשא"כ הפרשיות המחוברות שבספר ויקרא שקטנות הן. ומה שלא עשו כך בויקהל פקודי ובמטות מסעי (בשנים שגם הן מחוברות) כי פרשיות שלפניהם מרובות (כי תשא קל"ט פסוקים ופנחס קס"ח), ופרשיות לאחריהן הן שייכות כבר לספר הבא.

ג] **וכתב מהרי"ץ הטעם שנתבטל מנהג זה, כי לכל פרשה ממונה מלאך אחד ולא רצו לחלוק פרשת חקת לשתי סדרים, כדי שלא להיות מלאך הפרשה תלוי ומופסק עד שבת הבאה. ומהרי"ץ ונה (שם) הביא מקור ליסוד זה ממי"ש בתולעת יעקב (ירושלים תשנ"ו. עמ' פ"ח), יעו"ש. וע"י מש"כ מהר"ש שבוזי זלה"ה בחמדת ימים (בראשית כ"ז י"ב) דהסימן הנזכר בסוף כל פרשה הוא שם המלאך הממונה עליה. וכע"ז כתב בפיוט עורי גברת שחרחרות (נדפס ע"י ר"א גימאני הי"ו) לתורה בכו מלאכים בסוף כל פרשה סמוכים. והוסיף מרן הגר"י רצאבי שליט"א לבאר שם (הערה 6) כי אע"פ שברך כלל אין לשנות מהמנהג ולעשות ע"פ קבלה, מ"מ כאן שאין קפידא בהלכה בחילוק הפרשיות, ויש עדיפות ע"פ קבלה לדרך זו, הכי עבדינן, ע"ש.**

מדרכי רבותינו - מוהר"ר יוסף ב"ר יחיאל חדר זלה"ה

רבינו רביס מחכמי תימן, על אף גדולתו בתורה לא רצה להגות מכתרה של תורה והיה עוסק לפרנסתו במכירת כלי מתכות לעבודת השדה וואף משעלה לאה"ק ובקשוהו לכהן כרב מושב צלפון, סירב. אך בפועל שימש כמורה הוראה במושב ואף הרביץ תורה רביס בבית מדרשו. פעם נכנס לחנותו גוי אחד, ובמהלך המשא ומתן קצף על רבינו וסטר על לחיו. רבינו שתק ולא השיב. ומשיצא הגוי את חנותו, לקח רבינו פתקה קטנה ורשם עליה דבר מה, והניחה בכוס מים. לאחר שנמחה הכתב ביקש מאחד מבני משפחתו שישפוך את המים בפתח ביתו של אותו רשע, וכך עשה. ואכן לא ארכו הימים ובאותו חודש מת אותו רשע, כי מן השמים תבעו את כבודו של רבינו. זיע"א.